

Podaljšava večzložnih tujih priimkov moškega spola z osnovo na *-r*

Ana Rotovnik Omerzu, Irena Stramljič Breznik

DOI: https://doi.org/10.3986/9789610506201_18

Uvod¹

Pregibanje tujih moških lastnih imen v slovenskem knjižnem jeziku se velikokrat zelo razlikuje od pregibanja v rabi (Černivec, Dobrovoljc in Lengar Verovnik 2021: 5, 7), še posebej glede podaljšave osnove z *j*. Večje omahovanje je posebej opazno pri prevzetih/tujih priimkih, saj je – predvsem za tvorbo svojilnih oblik – nujno poznavanje izgovora priimka v izvornem jeziku. S tovrstno težavo smo se soočili tudi pri ustvarjanju aplikacije SPiPP (*Svojilni pridevniki iz prevzetih priimkov*). Da bi uporabnikom aplikacije ponudili sistemske in relevantne rešitve, smo se odločili ta problem podrobneje raziskati. Namen jezikovne študije je preveriti neimenovalniške oblike in svojilne pridevnike iz priimkov oseb moškega spola, katerih osnova se konča na pisni/izgovorni *r*, ki se pri pregibanju neobvezno podaljšuje z *j*. Posebno pozornost smo namenili štirim položajem črke *r* kot delu osnove, in sicer: pred končnico (zgleđ *Ignarro* [ignáro]), pred izgovornim nemim *e* (zgleđ *Daguerre* [dagêr]), pred ničto končnico in naglasom osnove na zadnjem zlogu (zgleđ *Pasteur* [pastêr]), pred ničto končnico in naglasom na nezadnjem zlogu osnove (zgleđ *Bolivar* [bolívar]). S pomočjo besedilnih korpusov bomo opazovanja o podaljšavah v rabi primerjali z napotili jezikovnih priročnikov in drugih že izvedenih jezikovnih študij.

1 Teoretična izhodišča

1.1 Podaljšava moškospolskih samostalnikov z *j* pri pregibanju

Že uvodoma smo nakazali, da samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine osnovo na *-r*, v rabi pri sklanjanju omahujejo glede (ne)podaljšave osnove z *j*. Tanja Mirtič (Mirtič 2016) v Jezikovni svetovalnici pojasnjuje, da je razlog za tovrstno omahovanje jezikovnozgodovinski, in sicer zgodovinski razvoj praslovanskega mehkega *r* – v izglasju in pred soglasniki je *r* otrdel, pred samoglasniki pa se oblikoval v zvezo *rj*. Sklanjatvena vzorca samostalnikov z otrdelim in

1 Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine (2020–2025) vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

mehkim *r* sta sovpadla, zato se še danes veliko tovrstnih samostalnikov moškega spola uvršča v obe sklanjatvi ((neobvezna) podaljšava osnove *z j*).

Podaljšavo *z j* *Slovenski pravopis* 2001 obravnava v okviru poglavja »Posebnosti 1. moške (o-jevske) sklanjatve«, in sicer v členih 780–782. Pravopis določa, da osnovo – tako v pisavi kot v izgovoru – *z j* daljšajo samostalniki, katerih osnova se v govoru končuje na *-r*, *-i/-í* ali *-u/-ú*, *-ó* ali *-á* in na *-e/-é* (če se osnova ne podaljšuje s *t* in če seveda *-e* ni končnica), primer: *Schiller Schillerja*, *Nehru Nehruja*, *Sever Severja*. Podaljšave *z j* ne poznajo nekatere skupine samostalnikov, čeprav se njihova osnova konča na *-r*. To so: (neprevzete) enozložnice – *mir*, *dar*; izglagolske izpeljanke in zloženske – *govor*, *vir*, *prodor*, *samomor*; osnove, ki se končujejo na neobstojni samoglasnik + *r* – *veter vetra*, *blagor blagra*, *Zadar Zadra*; nekaj drugih besed: *sever*, *Madžar*, *Alžir* (SP 2001: 90). Pravopis v okviru člena 781 navaja, da nekateri samostalniki glede daljšanja osnove še vedno omahujejo. Pri tem velja opozoriti, da posebne skupine v pravopisnih pravilih, ki bi določala daljšanje osnove *z j* pri tujih priimkih, katerih nosilci so osebe moškega spola, ni. Pravopis obravnava samo lastna imena in lastnoimenske zloženske tipa *Vladimir*, *Črtomir*, ki jih – kot navaja *Slovenski pravopis* – čedalje pogosteje pregibamo s podaljšano osnovo (*Vladimirja*, *Črtomirja*). Aktualni korpusni podatki izkazujejo, da je to danes ne samo pogostejša, ampak tudi večinska raba. Opažamo, da si glede daljšanja osnove na *-r z j* pravopisni priročniki že od nekdaj niso enotni. *Slovenski pravopis* 1962 podaljšave ne predvideva (*Vladimir Vladimira*) (SP 1962: 946). Helena Dobrovoljc (Dobrovoljc 2014a) v Jezikovni svetovalnici na vprašanje o daljšanju osnove *z j* pri imenih, ki se končajo na izgovorni *-r*, opozarja, da nimamo systemskega določila, ki bi predvidevalo daljšanje osnove pri pregibanju, zato lahko v rabi zasledimo več različnih rešitev: samostalniki, ki osnovo podaljšujejo *z j* (*motor motorja*), samostalniki, ki osnove ne podaljšujejo (izpad polglasnika – *meter metra*) ali dopuščajo obe možnosti (*Shakespeareja/Shakespearea*, *amperja/ampera*).

Z j daljšajo osnovo besede, prevzete iz grščine in latinščine s končnico *-c/-as/-es/-os/-us/-um*, če je pred njimi samoglasnik: *Eneas Eneja*, *Menelaos Menelaja*, *Ovidius Ovidija*, *Sirmium Sirmija*. Pri pregibanju teh besed končnice odpadejo. Samo v izgovoru osnovo *z j* podaljšujejo samostalniki na izgovorni samoglasnik ali *r z* nemim soglasnikom za seboj: *Macquart Macquarta* [makár makár(j)a] (SP 2001: 91). Zapis črke *j* v oklepaju [makár makár(j)a] nakazuje celo izgovorno omahovanje – oklepaj je zapisan samo v členu 784, v členu 792 pri istem primeru pa ne.

Toporišič (2004: 280) v *Slovenski slovnici* predvideva dve skupini besed, ki se jim osnova končuje na *-r* in zato pri pregibanju osnovo podaljšujejo *z j*. V prvo skupino spadajo besede z večzložnimi osnovami. Izjema so izpeljanke z ničtim obrazilom iz glagolov (*izvir izvira*), besede z neobstojnim samoglasnikom v osnovi (*veter vetra*) in nekatera prevzeta (lastna) imena: *satir*, *Alžir*, *Tatar*, *Madžar*. V drugi skupini so besede z enozložno osnovo, ki to podaljšujejo *z j* (*car*, *far*, *star*,² *jur*³). Torej v skupino prevzetih moških imen na izgovorni *-r* ne spadajo

2 V pomenu 'prostorninska mera za žito, približno 100 l'.

3 V pomenu 'tisoč denarnih enot valute, ki je v obtoku v Sloveniji (dinarjev, tolarjev, evrov)'.

preri kot *Bor Bora – napačno: Borja*. Helena Dobrovoljc (2015) povzema, da večzložna moška imena na izgovorni *-r* po pravilih *Slovenske slovnice* pregibamo tako, da osnovo podaljšujemo z *j* (*Emir Emirja*). *Slovenska slovnica* (Toporišič 2004: 280) v nekaterih primerih dopušča tudi oboje – daljšanje in nedaljšanje osnove –, vendar kot prednostno obravnava podaljšano obliko: *Shakespeare Shakespearja/Shakespearra*.

Glede na to, da *Slovenski pravopis* 2001 o daljšanju osnove z *j* pri priimkih na pisni ali izgovorni *r* ne daje končnega odgovora, bi bilo smiselno upoštevati Toporišičevo razdelitev tovrstnih samostalnikov na enozložne in večzložne. Pri enozložnih samostalnikih sledimo priporočilu pravopisa (§ 780) in slovnice: enozložnih neprevzetih besed, katerih osnova se konča na pisni ali izgovorni *-r*, ter besed z zvezo [ər] ne podaljšujemo (*mir miru, oder odra*, razen nekaterih izjem: *car, far, star, jur*). Samostalnike z večzložno osnovo, ki se konča na pisni ali izgovorni *-r*, podaljšujemo z *j* (*helikopter helikopterja, Sever Severja*). Realizacijo takšne posplošitve preverjamo v razdelku z analizo, in sicer na primeru tujih priimkov, katerih nosilci so osebe moškega spola.

1.2 Podaljšava (tujih) osebnih imen, katerih nosilci so osebe moškega spola, z j pri priimkih z osnovo na -r in nemim e

Nemi *e* pri pregibanju lastnih imen uporabnikom slovenskega jezika povzroča kar nekaj težav, ker ga moramo pri pregibanju v določenih primerih ohranjati. *Slovenski pravopis* 2001 v členu 772 določa, da nemi soglasnik na koncu osnove pri pisnem krajšanju opuščamo, če ne vpliva na izgovor pred njim stoječih črk za glasove *č, ž, š, dž* in *s* (pisanega *s c*): *Wilde Wilda* proti *George Georgea* (SP 2001: 89). Dobrovoljc in Jakop (2011: 123–124) ugotavljata, da krajšanje nemega *e* v izglasju pri tujih oziroma prevzetih imenih uporabnikom še vedno povzroča težave, saj ti niso prepričani, ali je končni *e* res nemi. Ta podatek je pomemben za zapis tujih osebnih imen, ker nemi *e* v končaju, če vpliva na izgovor besede, ohranjamo. To pravilo je bilo uveljavljeno že v Breznik-Ramovševem pravopisu (1935). Imena z nemim *e*, ki se v rabi pojavljajo pogosteje, npr. *George, Wilde, Bruce, Maurice*, uporabnikom pri zapisovanju ne povzročajo večjih težav (nemi *e* v zapisu ohranjajo). Več razlik v rabi pa nakazujejo tuja/prevzeta imena, pri katerih uporabniki niso prepričani, ali gre v izglasju za nemi *e* ali ne: *Gere, Moore, Phare, Gore* ... Podaljšava z *j* pri tujih priimkih s končajem na *-r* in nemim *e* je pogosta pri francoskih lastnih imenih, vendar kot kaže raba, tudi pri tem prihaja do omahovanja. Avtorici monografije ugotavljata, da obstajajo predlogi v smeri izenačevanja zapisa nemega *e* tako, da se v vsakem primeru ohranja ali opušča (*Wilde – Wilda* ali *Wildea* in *Wallace – Wallacea* ali *Wallaca*), vendar pa zbrani podatki za nekaj primerov kažejo, da uporabniki v večji meri sledijo normi, ki upošteva njegovo izgovorno opuščanje. Ohranjanje nemega *e* v obeh primerih (*Wildea* in *Wallacea*) bi bila za uporabnike enostavnejša in sistemska rešitev, hkrati pa bi »zavarovali« tiste neme *e*-je, ki v izglasju vplivajo na izgovor.

Tudi Kocjan Barle (2012: 95) opozarja, da bi bilo treba v pravopisu še posebej poudariti razlikovanje vpliva končnega nemega *e* na *c* in *g* ter na izgovor samoglasnika v osnovi, saj večini piščih razlika ni jasna: *Mike Mika* (*napačno: Mikea*), *Duke Duka* (*napačno: Dukea*). Za ohranjanje

nemega *e* Helena Dobrovoljc (2019) navaja pravilo, da se ta pri pregibanju ohranja v angleških in francoskih imenih, ki se končajo na *-ge* ali *-ce* (*Lesage Lesagea, Maurice Mauricea*), ter v primerih, ko je nemi *e* del pisnega izglasnega sklopa *ue, ee, oe ...* (*Bellevue Bellevueja*). Problematiko podaljšave priimkov z osnovo na *r* in nemim *e* z *j* ista avtorica (Dobrovoljc 2018) izpostavi tudi v odgovoru na vprašanje *Svojljni pridevnik iz francoskega priimka »Lavoisier«* v Jezikovni svetovalnici. Zapiše, da lahko pri imenih, ki se končujejo na govornjeni *r* (z nemim *e*), osnovo podaljšujemo (*Tesnière -rja* in *Tesnière -ra* [tenjêr]).

1.3 Podaljšava (tujih) osebnih imen, katerih nosilci so osebe moškega spola, z *j* pri priimkih z ničto končnico in naglasom na nezadnjem zlogu

Pregled gradiva kaže, da se osebna imena, ki imajo ničto končnico in naglas na nezadnjem zlogu, npr. *-or, -ar, -ur*, podaljšujejo z *j*. Težava se pojavi pri imenih, ki se končajo na *-er*, saj se *e* lahko izgovori kot polglasnik ali ne. Če se *e* izgovarja kot polglasnik, osnove ne podaljšujemo, pri tvorbi svojljnega pridevnika ji dodamo pripono *-ov* (*Haber* [háber] *Habrov* [hábrov-]).

Pri pregibanju prevzetih imen je izpad neobstojnega polglasnika v osnovi manj pogost kot v slovenskih besedah, zato je bolj verjetno, da jih (sploh če je ime novejše) podaljšujemo z *j* (*Nymer Nymerja* [nímer nímerja]). Prevzete besede, predvsem osebna lastna imena, v slovenščini šele po določenem času, glede na prevladujočo rabo, začnemo sklanjati tako, da neobstojni polglasnik opuščamo, sprva pa osnovo podaljšujemo z *j* (*Hofer Hoferja* [hófer hóferja]) (Vranjek Ošlak 2020).

1.4 Podaljšava osnove (tujih) osebnih imen, katerih nosilci so osebe moškega spola, z *j* pri priimkih z ničto končnico in naglasom na zadnjem zlogu

V okviru kategorije priimkov, ki se pri pregibanju podaljšujejo z *j* in imajo ničto končnico ter naglas na zadnjem zlogu, izpostavljamo francoske priimke. Francoska lastna imena, ki se končujejo na pisni ali izgovorni *r*, se pri pregibanju vedejo zelo različno. Pri tem moramo upoštevati pravopisno pravilo (§ 1090), ki določa, da je naglas v francoskih lastnih imenih vedno na zadnjem zlogu (izjema je polglasnik). Pri pregibanju francoskih lastnih imen moramo biti pozorni na to, ali se lastna imena (v našem primeru priimki) končajo na pisni ali izgovorni *r*. Tovrstno ločevanje predlaga tudi Helena Dobrovoljc (2014b). Če se francosko lastno ime konča na pisni *r*, ga lahko izgovarjamo ali ne. V primeru samo zapisanega *r*, ki se pri izgovoru ne uresničuje, osnovo v izgovoru (in ne tudi zapisu) podaljšujemo z *j* (*Daumier Daumiera* [domjé domjéja]). Če končni *r* izgovorimo in zapišemo, osnovo (tako kot pri ostalih francoskih imenih) podaljšujemo z *j* (*Pasteur Pasteurja* [pastêr pastêrja]). Sem prištevamo samostalnike z ničto končnico in naglasom na zadnjem zlogu. Če se ime konča na izgovorni *r*, ga pregibamo glede na to, ali ima v izglasju nemi *e* (*Daguerre* [dagêr]) ali nemi soglasnik z izgovornim *r* (*Flaubert* [flobêr]). Na splošno samostalniki, ki se končajo na *r* + nemi *e*, posebno, a ne nujno le francoski, glede daljšanja osnove omahujejo, zato je možno daljšanje osnove z *j* ali ne

(*Tesnière Tesnièreja/Tesnière, Shakespeare Shakespearja/Shakespearea*). Pri francoskih imenih, ki imajo v izglasju nemi soglasnik, osnovo z *j* podaljšujejo samo v izreki (*Flaubert Flauberta* [flobêr flobêrja]).

1.5 Pravopisne kategorije ePravopisa

Portal Fran med drugim ponuja tudi zbirko *Pravopisne kategorije ePravopisa* (2015), ki vsebuje »nabor opisov pravopisnih kategorij, ki uporabnikom omogoča vpogled v proces prenove pravopisnih pravil in pravopisnega slovarja«. Med obravnavanimi pravopisnimi kategorijami je tudi kategorija Svojilni pridevniki (iz priimkov), ki opozarja na problematično tvorbo svojilnih pridevnikov iz priimkov in njihovo uslovarjenje, med drugim tudi zaradi podaljšave z *j* (*Astairov, Astairjev* [astêrov-, astêrjev-]). V naboru slovarskih iztočnic (335 priimkov) je tudi 18 takšnih, ki ustrezajo problematiki, obravnavani v tem članku, zato smo jih vključili v nabor priimkov. Ti priimki so: *Astair, Avogadro, Guevara, Bessemer, Cocker, Fassbinder, Kruger, Gardner, Geiger, Granger, Heidegger, Hitler, Kepler, Potter, Richter, Turner, Sacher, Weizsäcker*.

2 Jezikovna študija primera

2.1 Metoda dela

Jezikovna študija primera je bila opravljena na gradivu 86 priimkov, katerih nosilci so osebe moškega spola in ustrezajo merilu: njihova osnova je večzložna na *r* ter se pri pregibanju in tvorbi svojilnih pridevnikov neobvezno podaljšuje z *j*. Priimke smo zbrali iz *Velikega splošnega leksikona* (Bele idr. 2006) in *Pravopisnih kategorij ePravopisa*. Ustrezne priimke smo iz virov vključevali glede na to, ali so vključeni v bazo izbranih korpusov z vsaj dvema pojavitvama, pri tem smo upoštevali še dodatno merilo, da je nosilec priimka rojen po letu 1000.

Priimke, relevantne za študijo primera, smo ročno izpisali iz baze priimkov in njihovo neimenovalniško (rodilniško) rabo ter obliko/-e za svojino preverili v korpusih⁴ slovenskega jezika: Gigafidi 2.0,⁵ Novi besedi⁶ in KAS-u.⁷ Število pojavitev rodilniških oblik in oblik za svojino upošteva pojavitve v vseh treh številih, pri svojilni tudi v vseh sklonskih oblikah.

4 Korpusi so bili izbrani po hierarhiji treh meril: obseg in reprezentativnost (Gigafida 2.0), tradicija, kljub neuravnoteženosti (Nova beseda), in vpogled v aktualni akademski diskurz (KAS).

5 Gigafida 2.0 (2019) je referenčni korpus slovenskega (pisnega) jezika in nadgradnja korpusa Gigafida (2012). Zajema besedila iz časopisov, revij, knjižnih publikacij in s spleta.

6 Nova beseda je besedilni korpus, namenjen predvsem za slovaropisne potrebe Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša.

7 KAS (Korpus akademske slovenščine) vsebuje besedila diplomskih, magistrskih in doktorskih nalog, zbranih z namenom okrepitve slovenskega znanstvenega jezika in zagotavljanja odprtosti znanstvenih rezultatov.

Izbrane priimke smo glede na tvorbo neimenovalniških (rodilniških) oblik in svojine smiselno razvrstili v štiri skupine. V nadaljevanju sledi interpretacija pridobljenih korpusnih podatkov in ujemanje rezultatov s predstavljenimi teoretičnimi izhodišči (vključno z njihovo obravnavo v *Slovenskem pravopisu 2001* in *ePravopisu*). Pojavnost posameznih oblik (število konkordanc) smo predstavili v preglednici za vsako kategorijo.

2.2 Podaljšava z j pri priimkih z osnovo na -r in končnicama -a in -o

Prvo analizirano skupino predstavljajo priimki, katerih večzložna osnova se konča na pisni in izgovorni *r* in končnici -a ali -o (19 priimkov) – *Avogadro*, *Bandura*, *Capra*, *Herrera*, *Kundera*, *McNamara*, *Navarra*, *Pereira*, *Uchimura*, *Castro*, *Guevara*, *Ignarro*, *Molinara*, *Ribeiro*, *Navarro*, *Butero*, *Escudero*, *Fredro* in *Turturro*. Pri teh priimkih podaljšave z *j* ne pričakujemo. Večina priimkov ima v splošnem nekoliko nižjo pojavnost v korpusih. Vsi priimki v tej skupini so izkazali prepričljivo in pričakovano težnjo: osnove pri pregibanju ne podaljšujejo in se sklanjajo v skladu s pravili prve moške sklanjatve. Izpostavili bomo priimke, ki glede na pojavnost izkazujejo podobne značilnosti.

Med vsemi glede na pojavnost (predvsem v korpusu Gigafida 2.0) izstopajo priimki *Castro*, *Guevara* in *Bandura*. Pri tem priimka *Castro* in *Guevara* nimata niti ene pojavitve s potrjeno podaljšavo:⁸ *Castro* (2258 pojavitev) in *Guevara* (759 pojavitev). Priimek *Bandura* ima le 7 pojavitev s podaljšavo *Bandurjev* (v različnih besedilih), in sicer v korpusu KAS. Glede na pojavitve tega priimka brez podaljšave (256 pojavitev) je teh 7 pojavitev zanemarljivih. Razlog za pojav oblik s podaljšavo lahko iščemo v dejstvu, da so v korpusu KAS besedila, ki niso lektorirana ali pa so lektorirana slabo (avtorji zaključnih del lekturo zaupajo tudi neizkušenim lektorjem).

Priimki *Avogadro*, *Bandura* in *Kundera* od drugih v tej skupini izstopajo po visokem številu pojavnosti svojilnih oblik v korpusu KAS – *Avogadrov* (101 pojavitev), *Bandurov* (108 pojavitev) *Kunderov* (42 pojavitev). To ugotovitev lahko povežemo s prepoznavno zapuščino nosilcev priimka. Tako se v korpusu KAS svojilne oblike večinoma pojavljajo v besednih zvezah: *Avogadrovo število* / *Avogadrova konstanta*, *Bandurov eksperiment* / *Bandurova (tudi Bandurjeva) teorija*, *Kunderov roman*. Ugotovitev ne preseneča ob podatku, da so v korpusu zbrana zaključna dela z različnih strokovnih področij.

Od 19 analiziranih priimkov v izbranih korpusih so vsi izkazali prepričljivo težnjo, da osnove ne podaljšujejo. Štirje priimki so izkazali zanemarljivo število pojavitev s podaljšavo v primerjavi s številom pojavitev brez podaljšave: *Bandura/-e* in *Bandurov* (246 pojavitev), *Bandurjev* (7 pojavitev); *Herrera/-e* in *Herrerov* (81 pojavitev), *Herrerja* (2 pojavitvi); *Pereira/-e* in *Pereirov* (128 pojavitev), *Pereija* (2 pojavitvi); *Molinara* in *Molinarov* (22 pojavitev), *Molinarja* (1 pojavitev).

.....
8 Število korpusnih pojavitev v oklepaju ob priimku vključuje rodilniške oblike in oblike za svojino brez podaljšave.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	Skupaj
Avogadro [avogádro] ⁹				
Avogadra	1	0	2	3
* ¹⁰ Avogadrja	0	0	0	0
Avogadrov	59	0	101	160
*Avogadrjev	0	0	0	0
Bandura [bendúra]				
Bandura	0	0	0	0
Bandure	8	0	140	148
*Bandurja	0	0	0	0
Bandurov	0	0	108	108
*Bandurjev	0	0	7	7
Capra [kápra]				
Capra	3	0	1	4
Capre	57	9	12	78
*Caprja	0	0	0	0
Caprov	0	0	0	0
*Caprjev	0	0	0	0
Herrera [herèra]				
Herrera	13	0	4	17
Herrere	39	13	6	58
*Herrerja	1	0	1	2
Herrerov	4	2	0	6
*Herrerjev	0	0	0	0
Kundera [kúndera]				
Kundera	7	0	0	7
Kunderere	75	55	35	165
*Kunderja	0	0	0	0
Kunderov	3	9	42	54
*Kunderjev	0	0	0	0
McNamara [məknəmára]				
McNamara	0	0	0	0
McNamare	33	9	38	80
*McNamarja	0	0	0	0
McNamarov	2	0	5	7
*McNamarjev	0	0	0	0
Navarra [navará]				
Navarra	16	32	0	48
Navarre	1	1	88	90

9 Podatki o izgovoru priimkov so vzeti iz *Velikega splošnega leksikona* (2006).

10 Zvezdica ob priimku označuje obliko, ki ni skladna s teoretičnimi izhodišči članka in napoliti normativnih priročnikov.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	Skupaj
*Navarrja	0	0	0	0
Navarro	1	0	16	17
*Navarrjev	0	0	0	0
Pereira [perêjra]				
Pereira	61	4	0	65
Pereire	49	5	4	58
*Pereirja	2	0	0	2
Pereirov	0	0	5	5
*Pereirjev	0	0	0	0
Uchimura [učimúra]				
Uchimura	0	0	0	0
Uchimure	5	0	0	5
*Uchimurja	0	0	0	0
Uchimurov	0	0	0	0
*Uchimurjev	0	0	0	0
Castro [kástro]				
Castra	1604	440	0	2044
*Castrja	0	0	0	0
Castrov	147	67	0	214
*Castrjev	0	0	0	0
Guevara [gevára]				
Guevare	455	184	87	729
*Guevarja	0	0	0	0
Guevarov	14	7	9	30
*Guevarjev	0	0	0	0
Ignarro [ígnáro]				
Ignarra	1	1	1	3
*Ignarrja	0	0	0	0
Ignarro	0	0	0	0
*Ignarrjev	0	0	0	0
Molinaro [molinaró]				
Molinara	20	1	0	21
*Molinarja	0	0	1	1
Molinarov	1	0	0	1
*Molinarjev	0	0	0	0
Navarro [nəvêro]				
Navarra	33	27	0	60
*Navarrja	0	0	0	0
Navarro	1	0	16	17
*Navarrjev	0	0	0	0
Ribeiro [ribêjru]				
Ribeira	48	5	1	54

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	Skupaj
*Ribeirja	0	0	0	0
Ribeirov	0	0	0	0
*Ribeirjev	0	0	0	0
Botero [botêro]				
Botera	60	30	4	94
*Boterja	0	0	0	0
Boterov	2	1	3	6
*Boterjev	0	0	0	0
Escudero [eskudêro]				
Escudera	25	0	1	26
*Escuderja	0	0	0	0
Escudarov	0	1	1	2
*Escuderjev	0	0	0	0
Fredro [frédro]				
Fredra	7	0	0	7
*Fredrja	0	0	0	0
Fredrov	0	0	0	0
*Fredrjev	0	0	0	0
Turturro [turtúro]				
Turturra	14	2	1	17
*Turturrja	0	0	0	0
Turturrov	0	0	0	0
*Turturrjev	0	0	0	0

Preglednica 1: Korpusni podatki za priimke z osnovo na *-r* in končnicama *-a* ali *-o*.

2.3 Podaljšava z *j* pri priimkih z osnovo na *-r* in nemim *e*

V analizo smo vključili 10 priimkov, ki ustrezajo merilu, in sicer: *Astaire*, *Molière*, *Daguerre*, *Faure*, *Moore*, (*de*) *Saussure*, *Shakespeare*, *Tesnière*, *Voltaire* in *Baudelaire*. Vsi priimki z izjemo *Tesnièrja* izkazujejo visoko stopnjo pojavitve v vseh treh korpusih, pri čemer izstopajo priimki *Shakespeare*, *Moore*, *Saussure*, *Voltaire* in *Baudelaire*. Vseh deset priimkov v vseh korpusih izkazuje pojavnost tako oblik s podaljšavo (npr. *Shakesperja*, *Shakesperjev*) kot tistih brez (npr. *Shakespear*, *Shakespearov*). Glede na razmerje opazimo težnjo po nepodaljševanju osnove.

Vsi priimki z izjemo primerov *Faure* in *Daguerre* so vključeni v *Slovenski pravopis* 2001, nekateri med njimi tudi v rastoči *ePravopis*. Preden analiziramo te, ki so vključeni v priročnik/-a, še navajamo podatke o pojavnosti oblik za priimek *Faure* (48 pojavitvev, 9 pojavitvev)¹¹ in *Daguerre*

¹¹ V oklepaju je navedena vsota pojavitvev oblik za roditeljsko in svojilno obliko s podaljšavo ali brez nje. Na prvem mestu je število pojavitvev brez podaljšave, na drugem pa z njo.

(46 pojavitev, 5 pojavitev).¹² Oba torej izkazujeta prepričljivo težnjo brez daljšanja osnove. Priimek *Astaire* je z rodilniškima oblikama vključen v *ePravopis*, ki med obliki postavi kvalifikator *tudi*¹³ – *Astaire*, *Astaira* tudi *Astaire*, *Astairja*. Geslo *ePravopisa* potrjujejo tudi korpusni podatki (*Astaira* 58 pojavitev, *Astairja* 2 pojavitvi).

Slovenski pravopis 2001 v slovarskem delu vključuje priimke *Molière*, (*de*) *Saussure*, *Shakespeare*, *Tesnière*, *Voltaire* in *Baudelaire*. Vsem priimkom je skupno troje: med dvojnici (oblika s podaljšavo in tista brez nje) SP postavi kvalifikator *in*, ki uvaja nekoliko manj navadno dvojnico; na prvo mesto v dvojničnem paru SP postavi obliko s podaljšano osnovo. Korpusna analiza je pokazala, da vsi priimki (razen (*de*) *Saussure*) v vseh korpusih osnove pri pregibanju ne podaljšujejo – niti pri sklanjanju niti pri tvorbi svojilnih pridevnikov. To dokazuje visoko število pojavitev v prid nepodaljšanju osnove:¹⁴ *Molière* (265 pojavitev, 19 pojavitev), *Shakespeare* (2700 pojavitev, 681 pojavitev), *Tesnière* (2 pojavitvi, 0 pojavitev), *Voltaire* (448 pojavitev, 25 pojavitev), *Baudelaire* (386 pojavitev, 39 pojavitev). Pričakovano je bilo, da se bodo v korpusih oblike s podaljšavo pojavljale, ker k tej rabi usmerja SP, vendar preseneča nizka pojavnost. Zastavi se vprašanje, zakaj SP na prvo mesto v dvojničnem paru postavi obliko s podaljšavo, rezultati so namreč pokazali, da v današnji rabi, tj. dvajset let po izidu pravopisa, oblika brez podaljšave zagotovo ni manj navadna dvojnica – velja obratno.¹⁵

V *ePravopisu* se izmed obravnavanih pojavita le priimka *Molière* in *Voltaire*. Opazili smo, da *Slovenski pravopis* 2001 v dvojničnem paru na prvem mestu navaja podaljšano obliko (*Molière-rja* in *Molière-ra*, *Voltaire-rja* in *Voltaire-ra*), medtem ko *ePravopis* na prvo mesto postavlja obliko brez podaljšave (*Molière-ra* in¹⁶ *Molière-rja*, *Voltaire-ra* in *Voltaire-rja*). Ugotovljamo, da *ePravopis* kot rastoči slovar upošteva prevladujočo rabo, saj korpusni podatki kažejo prepričljivo težnjo po nepodaljšanju osnove: *Molièra* (176 pojavitev), *Molièrov* (89 pojavitev), *Molièrja* (8 pojavitev), *Molièrjev* (11 pojavitev), *Voltaira* (310 pojavitev), *Voltairov* (76 pojavitev), *Voltairja* (33 pojavitev), *Voltairjev* (6 pojavitev).

12 Glej opombo 8.

13 Kvalifikator v tem primeru opisuje samo pogostnost pojavljanja dvojničnih variant in nima normativne vrednosti.

14 Glej opombo 8.

15 SP je bil izdan leta 2001, podatkov o pogostnosti določene variante za tisti čas nimamo. V času nastajanja pravopisa sta bila razpoložljiva korpusa Fida (1999) in Nova beseda (1999). Prva različica Gigafide (2012) ne govori v prid podaljšavi, ki jo na prvo mesto postavlja pravopis: *Shakespearea* (1298) in *Shakespeareja* (402 pojavitvi). SP 2001 je v veliki meri prepisan iz SSKJ1, ki je nastajal od sedemdesetih let 20. stoletja naprej – pri pregibanju lastnih imen se je SP 2001 morda ravnal po vedenju drugih (slovenskih) večzložnih besed na *-r*, ki pa so do devetdesetih let nekoliko redkeje izkazovale podaljšavo (npr. *Vladimira*). V ozadju je morda dejansko stanje v slovenščini v devetdesetih letih in prej. SP 2001 je bil od izida do danes le malenkostno popravljen.

16 V *Slovenskem pravopisu* 2001 nastopajo trije slovnični kvalifikatorji, »in«, »ali« ter »tudi«, v *ePravopisu* le »in« ter »tudi«, iz česar je mogoče sklepati, da »in« vpeljuje le enakovredno dvojnico, ki jo je v SP 2001 kvalifikator »ali«, saj »tudi« stoji pred manj navadno, a še dopustno dvojnico.

Priimek *Moore* se pojavi tako v *Slovenskem pravopisu* 2001 kot *ePravopisu*, pri čemer oba priročnika navajata samo obliko brez podaljšave (*Moore Moora*) za dva izgovorno različna priimka dveh različnih oseb [múr] (SP 2001) in [mór] (*ePravopis*).¹⁷ Napotitev priročnikov potrjujejo tudi korpusni podatki: *Moora* (1153 pojavitev), *Moorja* (1 pojavitev), *Moorov* (764 pojavitev), *Moorjev* (0 pojavitev).

Največja odstopanja so se pojavila pri priimku (*de*) *Saussure*, ker nepodaljšane oblike ne prevladujejo: (*de*) *Saussura* (141 pojavitev), (*de*) *Saussurja* (111 pojavitev), (*de*) *Saussurov* (120 pojavitev) in (*de*) *Saussurjev* (388 pojavitev). Največ pojavitev je bilo v korpusu KAS. Opažamo, da se podaljševanje uresničuje tako v svojilni obliki pridevnika kot v rodilniku, ki je le za pet pojavitev (108) nižje od pojavnice s podaljšavo v rodilniku (113). Rezultate korpusne analize lahko interpretiramo z dejstvom, da so si lektorji in/ali avtorji zaključnih del pri tvorbi svojilnega pridevnika pomagali z napotili *Slovenskega pravopisa* 2001 (*Saussure -rja* in *Saussure -ra*).

Pojavnost priimkov z osnovno na *r* in nemim *e* kaže največje odstopanje od trenutnih normativnih napotil slovarskega dela in pravil *Slovenskega pravopisa*, ki pri vseh vanj vključenih priimkih (analiziranih v tem podpoglavju) na prvo mesto v dvojničnem paru (med kvalifikator *in*) postavlja obliko s podaljšavo pri pregibanju, čeprav korpusni podatki kažejo ravno obratno. Rastoči *ePravopis* pri dveh tovrstnih vključenih priimkih *Voltaire* in *Molière* očitno bolj upošteva rabo.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	Skupaj
Astaire [astêr] ¹⁸				
* ¹⁹ Astaira	36	20	2	58
Astairja	1	0	1	2
*Astairov	5	4	0	9
Astairjev	0	0	0	0
Molière [moljêr]				
*Molièra	130	22	24	176
Molièrja	3	2	3	8
*Molièrov	59	9	21	89
Molièrjev	6	0	5	11
Daguerre [dagêr]				
*Daguerra	13	4	12	29
Daguerrja	0	0	4	4

17 Gre za enozložni priimek, pri katerih ni predvidena podaljšava, podobno kot pri domačih (*Bor Bora*).

18 Podatki o izgovoru priimkov so vzeti iz *Velikega splošnega leksikona* (2006), razen *Moore* – izgovor [mór] predvideva *ePravopis*, [múr] pa *Veliki splošni leksikon*.

19 Zvezdica ob priimku označuje po veljavnem *Slovenskem pravopisu* (2001) manj navadno dvojnico.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	Skupaj
*Daguerrov	0	0	17	17
Daguerjev	0	0	1	1
Faure [fór]				
*Faura	40	2	1	43
Faurja	7	2	0	9
*Faurov	2	0	3	5
Faurjev	0	0	0	0
Moore [múr]/[mór]				
*Moora	655	303	195	1153
Moorja	0	0	1	1
*Moorov	216	83	465	764
Moorjev	0	0	0	0
Saussure [sosír]				
*Saussura	18	4	119	141
Saussurja	0	3	108	111
*Saussurov	6	1	113	120
Saussurjev	5	4	379	388
Shakespeare [šékspir]				
*Shakespeara	1013	497	224	1734
Shakespearja	295	75	80	450
*Shakespearov	350	141	475	966
Shakespearjev	65	17	149	231
Tesnière [tenjêr]				
*Tesnière	0	0	1	1
Tesniêrja	0	0	0	0
*Tesniêrov	0	0	1	1
Tesniêrjev	0	0	0	0
Voltaire [voltêr]				
*Voltaire	155	75	87	317
Voltairja	4	4	4	12
*Voltaireov	38	17	76	131
Voltairjev	3	1	9	13
Baudelaire [bodlêr]				
*Baudelaira	160	77	73	310
Baudelairja	20	3	10	33
*Baudelairov	20	5	51	76
Baudelairjev	1	0	5	6

Preglednica 2: Korpusni podatki za priimke z osnovo na *-r* in nemim *e*.

2.4 Podaljšava z *j* pri priimkih z ničto končnico in naglasom na nezadnjem zlogu

Skupina priimkov z ničto končnico in naglasom na nezadnjem zlogu je izmed vseh obravnavanih najštevilčnejša (43 priimkov). Vsi priimki z razmeroma visoko pojavnostjo v vseh treh korpusih brez izjeme izkazujejo podaljševanje osnove z *j*. Od 44 priimkov se 14 priimkov pojavlja v *Slovenskem pravopisu* 2001 (ti so normirani s podaljšavo), 9 priimkov pa v *ePravopisu* (tudi ta priporoča podaljšavo z *j*).

Korpusna analiza je pokazala, da se pri 24 od 43 priimkov – glede na tiste s podaljšavo – pojavi zanemarljivo število pojavitev brez podaljšave v roditeljskem in pri svojilnem pridevniku, tj. od 1 do 6 pojavitev, pretežno v korpusih Gigafida 2.0 in KAS. 17 priimkov ni izkazalo niti ene pojavitve s podaljšano osnovo. Med vsemi po številu nepodaljšanih oblik izstopata priimka *Strossmayer* in *Heiddeger*.

Rodilniška oblika priimka *Strossmayer* v korpusu KAS beleži 17 pojavitev brez podaljšave (*Strossmayera*) in 72 pojavitev s podaljšavo (*Strossmayerja*), tudi *Slovenski pravopis* 2001 v slovarskem delu usmerja k podaljšavi. Razlog za odstopanja lahko ponovno iščemo v vrstah besedil, vključenih v korpus KAS – avtorji in/ali lektorji zaključnih del pri tvorbi roditeljske oblike niso upoštevali usmeritev normativnega priročnika.

Priimek *Heiddeger* se pojavi tako v *Slovenskem pravopisu* 2001 kot v *ePravopisu*, vendar s pomembno razliko. Prvi predpisuje samo obliko s podaljšavo (*Heiddeger Heiddegerja*). Podaljšavo podkrepi tudi korpusna analiza, saj je pojavitev s podaljšavo v vseh korpusih skoraj enkrat toliko kot pojavitev brez podaljšave – *Heiddegerja* (383 pojavitev), *Heiddegra* (201 pojavitev). *ePravopis* pa predlaga dvojnico *Heiddegerja* in *Heiddegra*. Če pojavitev roditeljskih oblik preverimo v korpusu Gigafida, opazimo, da se je število pojavitev brez podaljšave (*Heiddegera*) v besedilih, vključenih v nadgrajeni korpus Gigafida 2.0, izjemno povečalo – 2 pojavitvi v *Gigafidi* in 201 pojavitev v *Gigafidi 2.0*. Za primerjavo z oblikami s podaljšavo: *Heiddegerja* – 115 pojavitev v *Gigafidi* in 383 pojavitev v *Gigafidi 2.0*. Omahovanje pri (ne)podaljšanju osnove priimka *Heiddeger* so opazili tudi avtorji Slogovnega priročnika: sporazumevanje v slovenskem jeziku (2011) in pojasnili, da do podaljšave večzložne osnove ne pride v primeru, ko *e* pred končnim *r* izgovorimo kot polglasnik. Rezultati analize kažejo, da večina pišočih *e* pred končnim *r* ne dojema kot polglasnik, zato osnovo pri pregibanju podaljšujejo. Korpusni podatki tudi pri tvorbi svojilnega pridevnika pritrjujejo podaljšanju – *Heiddegerjev* (377 pojavitev) pred *Heiddeggrov* (37 pojavitev).

Zaradi izkazane težnje priimka *Heiddeger* smo podrobneje analizirali še ostale priimke v tej skupini, za katere je lahko v rabi uresničen tudi polglasniški izgovor *e*-ja – *Baker*, *Barber*, *Cooper*. V preglednici 3 smo za te priimke predvideli dve možnosti izgovarjave končnega *e* – kot neobstojni polglasnik ali kot [e] – ter na podlagi tega tvorili oblike za roditeljsko in svojino.

S podrobno korpusno analizo smo ugotovili, da pišoči v vseh štirih priimkih končnega *e* ne dojemajo polglasniško, saj osnovo pri pregibanju podaljšujejo z *j*. Število pojavitev s podaljšano osnovo je bistveno višje od števila pojavitev brez daljšanja osnove – do omahovanja ne pride.

Korpusni podatki torej tudi v tej skupini izkazujejo težnjo pišočių po daljšanju osnove:²⁰ *Baker* (761 pojavitev, 0 pojavitev), *Barber* (245 pojavitev, 0 pojavitev), *Cooper* (930 pojavitev, 22 pojavitev). Analiza dodatnih priimkov v naši študiji tako potrjuje ugotovitve avtorjev *Slogovnega priročnika* pri priimku *Heidegger*. Dodati je treba, da lahko pišoči oblike priimkov nevede tvorijo napačno (glede na izgovor končnega *e*), zato ne moremo zagotoviti, da v vseh pojavitvah pišoči *e*-ja ne dojemajo polglasniško in zaradi tega tvorijo oblike s podaljšavo.

Zbrano gradivo potrjuje teoretična izhodišča: priimki z ničto končnico in osnovo na *r* ter naglasom na nezadnjem zlogu pri pregibanju osnovo podaljšujejo z *j*. Ugotavljamo tudi, da pri priimkih, pri katerih se lahko uresniči polglasniški izgovor črke *e*, pišoči tega glasu ne dojemajo kot polglasnik, zato osnovo teh priimkov pri pregibanju podaljšujejo, a ne povsem brezizjemno, kar kažejo priimki *Heidegger*, *Bieber* in *Cooper*.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
Adler [ádler] ²¹				
* ²² Adlera	0	0	2	2
Adlerja	98	24	69	397
*Adlerov	0	0	0	0
Adlerjev	5	2	225	232
Baader [báder]				
*Baadera	0	0	0	0
Baaderja	42	12	11	65
*Baaderov	0	0	0	0
Baaderjev	1	0	6	7
²³ Baker [bějker]/[bějkar]				
*Bakera	10	5	1	16
Bakra	0	0	0	0
Bakerja	297	118	113	528
*Bakrja	0	0	0	0
*Bakerov	0	0	0	0
Bakrov	0	0	0	0
Bakerjev	18	5	210	233

-
- 20 V oklepaju je na prvem mestu navedeno število pojavitev za oblike s podaljšavo osnove (*e* ni dojet polglasniško), na drugem mestu pa navajamo število pojavitev za oblike brez daljšanja osnove (*e* dojet polglasniško). Tako tudi pri priimkih *Barber*, *Bieber* in *Cooper*.
- 21 Podatki o izgovoru priimkov so vzeti iz *Velikega splošnega leksikona* (2006), razen za priimek *Potter* je vzet iz *ePravopisa*.
- 22 Zvezdica ob priimku označuje obliko, ki ni skladna s teoretičnimi izhodišči članka in napoliti normativnih priročnikov.
- 23 Priimki te skupine imajo po *VSL* (2006) izgovorni *e* pred *r*. Za poševnico je zapisan izgovor s polglasnikom le v primeru, ko smo v virih našli oblike takih priimkov, ki nakazujejo, da so uporabniki *e* pred *r* upoštevali kot polglasnik in ga v neimenovalniških oblikah ali svojini opuščali. Take oblike so seveda označene z zvezdico. Tako tudi pri priimkih *Barber*, *Bieber*, *Cooper* in *Heidegger*.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
*Bakrjev	0	0	0	0
Barber [bárber]/[bárbør]				
*Barbera	0	0	0	0
Barbra	0	0	0	0
Barberja	89	37	67	193
*Barbrjev	0	0	0	0
*Barberov	0	0	0	0
Barbrov	0	0	0	0
Barberjev	0	1	51	52
*Barbrjev	0	0	0	0
Baumgartner [báumgartner]				
*Baumgartnera	0	0	0	0
Baumgartnerja	121	20	35	176
*Baumgartnerov	0	0	0	0
Baumgartnerjev	3	15	22	40
Becher [béher]				
*Bechera	0	0	0	0
Becherja	7	0	7	14
*Becherov	0	0	0	0
Becherjev	0	0	2	2
Becker [béker]				
*Beckera	1	0	0	1
Beckerja	422	154	138	714
*Beckerov	0	0	0	0
Beckerjev	4	9	278	291
Berliner [bêrliner]				
*Berlinera	0	0	0	0
Berlinerja	16	8	12	36
*Berlinerov	0	0	0	0
Berlinerjev	0	1	31	32
Bessemer [bésimer]				
*Bessemerna	0	0	0	0
Bessemerja	1	0	1	2
*Bessemernov	0	0	1	1
Bessemerjev	8	1	29	38
Bieber [bíber]				
*Biebera	1	0	0	1
Bieberja	380	0	17	397
*Bieberov	1	0	1	2
Bieberjev	2	0	1	3
Boetticher [bétičer]				
*Boettichera	6	0	0	6
Boetticherja	4	3	1	8

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
*Boetticherov	0	0	0	0
Boetticherjev	0	0	0	0
Bolívar [bolívar]				
*Bolívara	0	0	0	0
Bolívarja	70	9	19	89
*Bolívarov	1	0	0	1
Bolívarjev	0	8	3	11
Boyer [bójer]				
*Boyera	4	2	3	9
Boyerja	12	3	16	31
*Boyerov	0	0	0	0
Boyerjev	0	0	18	18
Chaucer [čóser]				
*Chaucera	0	0	1	1
Chaucerja	56	15	14	85
*Chaucerov	0	0	0	0
Chaucerjev	0	0	5	5
Cocker [kóker]				
*Cockera	1	0	0	1
Cockerja	120	29	2	151
*Cockerov	0	0	0	0
Cockerjev	12	2	0	14
Cooper [kúper]/[kúper]				
*Coopera	0	0	1	1
Coopra	4	14	3	21
Cooperja	280	70	129	479
*Cooprja	0	0	0	0
*Cooperov	0	0	0	0
Cooprov	1	0	0	1
Cooperjev	0	18	433	451
*Cooprjev	0	0	1	1
Donner [dóner]				
*Donnera	0	0	0	0
Donnerja	25	8	3	36
*Donnerov	0	0	0	0
Donnerjev	3	0	0	3
Dürer [dírer]				
*Dürera	0	0	0	0
Dürerja	187	63	86	336
*Dürerov	0	0	2	2
Dürerjev	0	7	97	104
Eisenhower [ájzənhaver]				
*Eisenhowera	0	0	1	1

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
Eisenhowerja	217	77	216	510
*Eisenhowerov	0	0	1	1
Eisenhowerjev	22	4	201	227
Eisler [ájsler]				
*Eislera	0	0	0	0
Eislerja	21	6	6	33
*Eislerov	0	0	0	0
Eislerjev	0	0	9	9
Enzensberger [éncənsberger]				
*Enzensbergera	0	0	0	0
Enzensbergerja	38	16	6	60
*Enzensbergerov	0	0	0	0
Enzensbergerjev	0	0	3	3
Euler [ójlər]				
*Eulera	0	0	0	0
Eulerja	19	5	15	39
*Eulerov	0	0	0	0
Eulerjev	10	0	1810	1820
Fassbinder [fásbinder]				
*Fassbintera	0	0	0	0
Fassbinderja	113	33	2	148
*Fassbinderov	0	0	0	0
Fassbinderjev	15	3	2	20
Faulkner [fólkner]				
*Faulknera	0	0	0	0
Faulknerja	94	37	51	182
*Faulknerov	0	0	0	0
Faulknerjev	11	5	25	41
Foerster [fêrster]				
*Foerstera	0	0	1	1
Foersterja	123	29	66	218
*Foersterov	0	0	0	0
Foersterjev	27	3	77	87
Kruger [kríger]				
*Krugera	1	0	0	1
Krugerja	24	6	14	44
*Krugerov	0	0	0	0
Krugerjev	24	12	43	79
Gardner [gárdner]				
*Gardnera	0	0	1	1
Gardnerja	113	12	142	267
*Gardnerov	0	0	0	0
Gardnerjev	8	3	493	504

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
Geiger [gájger]				
*Geigera	1	0	0	1
Geigerja	58	25	11	94
*Geigerov	0	0	0	0
Geigerjev	19	10	71	100
Gellner [gélner]				
*Gellnera	0	0	0	0
Gellnerja	15	1	33	49
*Gellnerov	0	0	0	0
Gellnerjev	3	0	22	25
Granger [gréjndžer]				
*Grangera	1	0	6	7
Grangerja	41	7	0	48
*Grangerov	0	0	0	0
Grangerjev	2	0	375	377
Heidegger [hájdeger]/ [hájdegor]				
*Heideggera	1	0	11	12
Heideggera	149	48	104	201
Heideggerja	117	60	206	383
*Heideggerja	0	0	0	0
*Heideggerov	0	0	6	6
Heideggrov	13	8	16	37
Heideggerjev	21	10	346	377
*Heideggerjev	0	0	0	0
Herder [hérder]				
*Herdera	0	0	1	1
Herderja	40	17	49	106
*Herderov	0	0	0	0
Herderjev	10	6	74	90
Himmler [hímler]				
*Himmlera	0	0	0	0
Himmlerja	138	23	90	251
*Himmlerov	0	0	0	0
Himmlerjev	39	8	94	141
Hitler [hítler]				
*Hitlera	0	0	2	2
Hitlerja	3585	1142	1770	6497
*Hitlerov	0	0	0	0
Hitlerjev	976	307	2936	4219
Kepler [képler]				
*Keplera	0	0	0	0
Keplerja	102	33	60	195

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSIH			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
*Keplerov	0	0	1	1
Keplerjev	67	14	318	429
Potter [póter]				
*Pottera	5	0	1	6
Potterja	1449	398	311	2158
*Potterov	0	0	0	0
Potterjev	33	12	71	116
Richter [rihter]				
*Richtera	0	0	0	0
Richterja	257	79	70	406
*Richterov	0	0	0	0
Richterjev	10	3	227	230
Sacher [záher]				
*Sachera	0	0	0	0
Sacherja	22	6	3	31
*Sacherov	0	0	0	0
Sacherjev	4	1	2	0
Scheler [šéler]				
*Schelera	0	0	0	0
Schelerja	19	2	56	77
*Schelerov	0	0	0	0
Schelerjev	5	1	44	50
Schopenhauer [šópønhaver]				
*Schopenhauera	0	0	1	1
Schopenhauerja	72	33	120	225
*Schopenhauerov	0	0	0	0
Schopenhauerjev	10	3	154	167
Strossmayer [štrósmajer]				
*Strossmayera	0	0	17	17
Strossmayerja	25	14	33	72
*Strossmayerov	1	0	2	3
Strossmayerjev	13	3	412	428
Turner [tòrner]				
*Turnera	1	0	0	1
Turnerja	429	80	233	742
*Turnerov	0	0	0	0
Turnerjev	57	7	451	515
Weizsäcker [vájczeker]				
*Weizsäckera	0	0	0	0
Weizsäckerja	27	9	4	40
*Weizsäckerov	0	0	0	0
Weizsäckerjev	3	1	8	12

Preglednica 3: Korpusni podatki za priimke z ničto končnico in naglasom na nezadnjem zlogu.

2.5 Podaljšava z *j* pri priimkih z ničto končnico in naglasom na zadnjem zlogu

Tudi korpusna analiza zadnje skupine priimkov je pokazala omahovanje pri (ne)podaljševanju osnove z *j*. V to skupino smo zajeli priimke z ničto končnico in naglasom na zadnjem zlogu. Izbrali smo 14 priimkov – štirje od njih imajo končni *r* samo pisni. V nadaljevanju interpretacije so priimki razvrščeni v dve skupini, in sicer glede na to, ali je kočni *r* pisni in izgovorni ali le pisni.

Priimki, pri katerih je končni *r* pisni in izgovorni, osnovo podaljšujejo. V analizo je bilo vključenih 9 tovrstnih priimkov, in sicer *Althusser*, *Aznavour*, *Berlinguer*, *Cavour*, *Gadjar*, *Pasteur*, *Renoir*, *Senghor* in *Vidor*. Pojavitve brez podaljšave so zanemarljive, na primer *Pasteurja* (76 pojavitev) in *Pasteurjev* (142 pojavitev), oblika z nepodaljšanjem je izjema: *Pasteura* (1 pojavitev) in *Pasteurov* (0 pojavitev).

Med priimki, ki izkazujejo nekoliko višje število oblik brez podaljšave,²⁴ so *Althusser* (7 pojavitev), *Gadjar* (11 pojavitev) in *Renoir* (17 pojavitev), razen 3 (Nova beseda) se vse pojavljajo v korpusu KAS.

V drugi podskupini so priimki, pri katerih se končni *r* v izgovoru ne uresničuje – *Auger*, *Chénier*, *La Corbusier*, *Fourier* in *Lavosier*. Pri teh priimkih osnovo z *j* podaljšujemo samo v izgovoru (in ne tudi v zapisu). Analiza teh priimkov je pokazala, da so glede na vse skupine analiziranih priimkov pri teh oblike s podaljšavo in brez nje precej izenačene. Ugotovitev potrjujejo štirje priimki:²⁵ *Le Corbusier* (222 pojavitev, 192 pojavitev); *Fourier* (1230 pojavitev, 1194 pojavitev) in *Chénier* (17 pojavitev, 15 pojavitev), *Lavosier* (20 pojavitev, 44 pojavitev). Razlog za to lahko – kot že napovedano – iščemo v napačni interpretaciji pravila: podaljšava z *j* se pri tovrstnih imenih uresničuje samo v izgovoru, ne pa tudi v zapisu. Če se osnova konča na pisni nemi soglasnik ali soglasniški sklop, izgovorno na naglašeni ali nenaglašeni samoglasnik ali *r*, so oblike od roditelja dalje le na govorjeni *j*, zato imajo svojilni pridevniki pisno dvojnico z *-ev* in *-ov*, izgovorno pa le [-jeu] (SPiPP 2020). Ne gre spregledati dejstva, da je največ pojavitev s podaljšavo vseh petih priimkov prav v korpusu KAS. Strokovna raba namreč pogosto odstopa od splošne, odstopanje od norme pa lahko povežemo tudi s slabim jezikovnim pregledom besedil, umeščenih v korpus.

Zaključimo lahko, da v zadnji skupini priimkov, katerih nosilci so večinoma Francozi, opazimo dve težnji. Priimki, pri katerih je končni *r* tudi izgovorni, osnovo v vseh primerih prepričljivo (z visokim številom pojavitev) podaljšujejo. Pri priimkih, pri katerih končni *r* ni izgovorni, pa zaradi naslonitve na pravilo za primere z izgovornim *r* prihaja do napačnega podaljševanja.

24 V oklepaju je navedena vsota pojavitev oblik brez podaljšave za roditelja in svojilno obliko.

25 V oklepaju je navedena vsota pojavitev oblik za roditelja in svojilno obliko. Na prvem mestu je število pojavitev s podaljšavo, na drugem brez podaljšave.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSU			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
Althusser [altisêr] ²⁶				
* ²⁷ Althussera	0	0	6	6
Althusserja	49	17	344	410
*Althusserov	0	0	1	1
Althusserjev	17	5	644	666
Auger [ožé]				
Augera	1	0	0	1
*Augerja	18	8	3	29
Augerov	0	0	0	0
Augerev	0	0	0	0
*Augerjev	2	0	143	145
Aznavour [aznavúr]				
*Aznavoura	3	1	0	4
Aznavourja	35	12	0	47
*Aznavourov	0	0	0	0
Aznavourjev	0	1	0	1
Berlinguer [berlingvêr]				
*Berlinguera	0	0	0	0
Berlinguerja	50	2	3	55
*Berlinguerov	0	0	0	0
Berlinguerjev	14	0	1	15
Cavour [kavúr]				
*Cavoura	1	0	1	2
Cavourja	18	8	8	36
*Cavourov	0	0	0	0
Cavourjev	2	1	7	10
Chénier [šenjé]				
Chéniera	7	5	1	13
*Chénierja	13	3	0	16
Chénierov	0	0	0	0
Chénierjev	1	1	0	2
*Chénierjev	1	0	0	1
Le Corbusier [lə korbizjé]				
Le Corbusiera	37	27	41	115
*Le Corbusierja	45	20	48	113
Le Corbusierov	34	8	34	76
Le Corbusierjev	1	0	0	1
*Le Corbusierjev	53	3	53	109
Fourier [furjé]				

26 Podatki o izgovoru priimkov so vzeti iz *Velikega splošnega leksikona* (2006).

27 Zvezdica ob priimku označuje obliko, ki ni skladna s teoretičnimi izhodišči članka in napoliti normativnih priročnikov.

Priimek, izgovor + neimenovalniška oblika + oblika za svojino	ŠTEVILO POJAVITEV V KORPUSU			
	Gigafida 2.0	Nova beseda	KAS	SKUPAJ
Fouriera	19	1	15	35
*Fourierja	5	0	5	10
Fourierov	1	0	750	751
Fourierev	1	0	407	408
*Fourierjev	6	2	1244	1250
Gajdar [gajdár]				
*Gajdara	0	1	5	6
Gajdarja	36	24	11	71
*Gajdarov	0	1	4	5
Gajdarjev	2	3	3	8
Lavoisier [lavoazjé]				
Lavoisiera	12	2	3	17
*Lavoisierja	12	2	2	16
Lavoisierov	2	1	23	26
Lavoisierev	1	0	0	1
*Lavoisierjev	0	0	4	4
Pasteur [pastér]				
*Pasteura	0	1	0	1
Pasteurja	47	16	13	76
*Pasteurov	0	0	0	0
Pasteurjev	18	6	118	142
Renoir [renoár]				
*Renoira	0	0	15	15
Renoirja	180	54	26	260
*Renoirov	0	1	1	2
Renoirjev	13	9	9	31
Senghor [sengór]				
*Senghora	2	0	1	3
Senghorja	13	8	6	27
*Senghorov	0	0	0	0
Senghorjev	0	1	0	1
Vidor [vidór]				
*Vidora	0	0	0	0
Vidorja	19	5	0	24
*Vidorov	0	0	0	0
Vidorjev	0	1	0	1

Preglednica 4: Korpusna analiza za priimke z ničto končnico in naglasom na zadnjem zlogu.

Sklep

Na gradivu 86 tujih priimkov, katerih osnova se konča na pisni in izgovorni ali le izgovorni *r*, smo preverili, kako dosledno se v rabi pri pregibanju in tvorbi svojilnih pridevnikov uresničuje pravilo o (ne)obveznem in neustreznem (ne)podaljševanju z *j*. Priimke smo razdelili v štiri skupine glede na položaj črke *r* v osnovi in mesto naglasa.

Ugotovimo lahko, da priimki prve skupine, katerih osnova se konča na *r* pred različnimi končnicami, osnove pri pregibanju ne podaljšujejo in je pravilo z redkimi izjemami upoštevano tudi v rabi.

Opazen odmik od predpisane norme se kaže pri priimkih z osnovno na *r* in nemim *e*. Slovenski pravopis 2001 namreč v pravilih in slovarskem delu na prvo mesto v dvojničnem paru (med kvalifikator *in*) postavi obliko s podaljšavo pri pregibanju, čeprav korpusni podatki kažejo, da jezikovni uporabniki podaljšave z *j* pri pregibanju ne uresničujejo ali jo le redko oz. jo uresničujejo opazno le pri določenem priimku (*Saussure*). Rastoči *ePravopis* pri priimkih tega tipa (zajeta le *Voltaire* in *Molière*) bolj upošteva rabo in na prvo mesto v paru postavlja obliko brez podaljšave.

Največjo skupino priimkov predstavljajo tisti, katerih osnova se konča na *-r*, ki mu sledi ničta končnica, naglas je na nezadnjem zlogu. V tej skupini vsi priimki v skladu s pravopisnimi pravili pri pregibanju osnovo podaljšujejo z *j* tudi v rabi. Omahovanje kaže le priimek *Heidegger*, in sicer zaradi dveh različnih izgovornih možnosti. Ugotovimo, da tudi pri ostalih priimkih, pri katerih se lahko uresniči polglasniški izgovor črke *e*, pišoči tega *e*-ja ne dojemajo polglasniško, zato osnovo teh priimkov pri pregibanju podaljšujejo (a ne povsem brezizjemno), pri čemer pojavitve teh priimkov ne kažejo tako velikega omahovanja pri (ne)podaljševanju kot pri priimku *Heidegger*.

Zadnja skupina priimkov (priimki na *-r* z ničto končnico in naglasom na zadnjem zlogu) združuje dve podskupini, ki se pregibata glede na izgovor končnega *r*. Priimki, pri katerih je končni *r* tudi izgovorni, osnovno podaljšujejo; pri priimkih, pri katerih je končni *r* le pisni, pa prihaja v rabi do napačnega podaljševanja z *j*. Najverjetneje zaradi napačne analogije po prvi skupini zaradi nepoznavanja izgovora. Korpusna analiza je pokazala, da v rabi prihaja do opaznega odklona od pravopisne norme. Zato bi bilo treba za tovrstno skupino v novonastajajoči pravopis dodati čim več aktualnih in po frekvenci pogostih tovrstnih priimkov.

Ne gre spregledati dejstva, da so odstopanja od pravopisnih pravil v vseh skupinah priimkov zelo pogosta v korpusu KAS. Ker so vanj običajno vključena besedila izobraženih piscev, lahko rezultate raziskave dojemamo kot prikaz bodisi njihove pravopisne kompetence bodisi doslednega dela lektorjev. Analizirane skupine priimkov očitno predstavljajo precejšnjo pravopisno zadrego tudi za jezikovno izobražene, zato bi bilo smiselno, da v slovarskem delu pravopisa analizirane priimke obravnavamo po predstavljenih štirih skupinah. Pišočim bi tako obenem omogočili jasen, sistematičen pregled problematike in hitro iskanje rešitev ob dilemi (ne)podaljševanja osnove iskanega priimka. Glede na predstavljeno število pojavitev bi bilo treba med možni dvojnici vstaviti ustrezni kvalifikator in navesti pogoste pojavnne oblike besednih zvez, npr. *delo Shakespeara* in *Shakespeareja*.

Literatura in viri

- BELE, Ivan, idr., 2006: *Veliki splošni leksikon: priročna izdaja v dvajsetih knjigah*. Drugi zvezek. Aleš Pogačnik (ur.). Ljubljana: DZS.
- BIZJAK KONČAR, Aleksandra, idr., 2011: *Slogovni priročnik: sporazumevanje v slovenskem jeziku*. <http://projekt.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik17/Kazalnik_17_Slogovni_prirocnik_SJ.pdf>
- ČERNIVEC, Manca, DOBROVOLJC, Helena, VEROVNIK, Tina, 2021: *Oblikoslovje in besedotvorje lastnih imen: analiza zapisovalnih težav uporabnikov*. Franc Marušič, Petra Mišmaš, Rok Žaucer (ur.): *Škrabčevi dnevi 11: zbornik prispevkov s simpozija 2019*. Nova Gorica: Univerza v Novi Gorici. 1–10. <<http://www.ung.si/sl/zalozba/>>
- DOBROVOLJC, Helena, 2014a: *Sklanjanje imena »Aleš Šteger«*. Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/461/sklanjanje-imena-ale%C5%A1-%C5%A1teger>>
- DOBROVOLJC, Helena, 2014b: *Sklanjanje ime francoskega kraja »Honfleur«*. Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/717/sklanjanje-ime-francoskega-kraja-honfleur>>
- DOBROVOLJC, Helena, 2015: *Sklanjanje moškega imena »Emir«*. Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1090/sklanjanje-mo%C5%A1kega-imena-emir>>
- DOBROVOLJC, Helena, 2018: *Svojlilni pridevnik iz francoskega priimka »Lavoisier«*. Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2898/svojlilni-pridevnik-iz-francoskega-priimka-lavoisier>>
- DOBROVOLJC, Helena, 2019: *Sklanjanje francoskega priimka Hermite*. Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/3660/sklanjanje-francoskega-priimka-hermite>>
- DOBROVOLJC, Helena, JAKOP, Nataša, 2011: *Pravopisna pravila v odnosu do sodobne jezikovne norme. Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*. Ljubljana: Založba ZRC. 122–142.
- ePravopis = <www.fran.si>
- Fran.si = <www.fran.si>
- Gigafida = <<http://www.gigafida.net/>>
- Gigafida 2.0 = <virijvt.si/gigafida/v/>
- KAS = <https://www.clarin.si/noske/all.cgi/corp_info?corpname=kas>
- KOCJAN BARLE, Marta, 2012: *Končaj v tujih moških lastnih imenih iz evropskih jezikov, zapisanih v latiničnih pisavah*. Nataša Jakop in Helena Dobrovoljc (ur.): *Pravopisna stikanja: razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC. 85–100.
- MIRTIČ, Tanja, 2016: *Sklanjanje samostalnika »prapor«*. Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1186/sklanjanje-samostalnika-prapor>>
- Nova beseda = <http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda3.html>
- TOPORIŠIČ, Jože, 2004: *Slovenska slovnica: Četrta, prenovljena in razširjena izdaja, 2. natis*. Maribor: Založba Obzorja.
- SPiPP = *Svojlilni pridevniki iz prevzetih priimkov: spletna aplikacija za pomoč uporabnikom pri izražanju svojine za prevzete moške priimke*, 2019, 2020.²⁸ <<http://spipp.ff.um.si/>>

28 Projekta sta bila izvedena v programu Študentski inovativni projekti za družbeno korist (ŠIPK). Naložbo sta sofinancirala Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Prijaviteljica projekta: Irena Stramljič Breznik.

SP 1935 = *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Znanstveno društvo.

SP 1962 = *Slovenski pravopis*. Ljubljana: SAZU (izd.) – Državna založba Slovenije (zal.).

SP 2001 = *Slovenski pravopis*. <www.fran.si>

Pravopisne kategorije ePravopisa = <www.fran.si>

VRANJEK OŠLAK, Urška, 2020: *Sklanjanje moških imen »Tibor« in »Nymer«*. Jezikovna svetovalnica

Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/4282/sklanjanje-mo%C5%A1kih-imen-tibor-in-nymer>>